

Bergensprogrammet - Plan- og byggeprogram 2016

OHST ESARK-510-200001704-575

Hva saken gjelder:

Byrådet legger med dette fram Plan- og byggeprogram 2016 for Bergensprogrammet. Prioriteringer i plan- og byggeprogrammet er i hovedsak basert på følgende forutsetninger:

- Gjeldende stortingsproposisjon om Bergensprogrammet, St.prp. nr. 143 S (2012-2013).
- Prop. 117 S (2014-2015) «Nokre saker om luftfart, veg og jernbane» som åpnet for prosjektering av Bybanens fjerde byggetrinn.
- Handlingsprogram for Bergensprogrammet 2014-2017, vedtatt i bystyret 27.11. 2013 (sak 251-13) og i fylkestinget 10. 12. 2013.

Det er fylkestinget som fastsetter årlig budsjett for Bergensprogrammet gjennom behandling av plan- og byggeprogrammet. Bergen bystyre behandler saken i forkant, og bystyrets vedtak fungerer som innspill til Hordaland fylkesting.

Bergensprogrammet finansieres i hovedsak av bompenger, fylkeskommunale midler og statlige belønningsmidler. I tillegg kommer kommunale midler til trafikksikkerhetstiltak (jf. egen sak om plan- og byggeprogram for kommunale veger) og enkelte eksterne bidrag.

I løpet av 2015 har Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune inngått ny fireårig avtale med staten om belønningsmidler. Avtalen for 2015-2018 ble inngått sommeren 2015 og har en totalramme på 724 mill kroner. Dette innebærer en opptrapping fra foregående fireårige avtale, som hadde en ramme på 550 mill kroner. I tillegg er det søkt om ytterligere midler over en ny tilskuddsordning for å øke sykkelbruk (jf. byrådssak 1281/15). Eventuelle tilskudd fra denne ordningen vil bli rapportert gjennom Bergensprogrammets årsmelding.

Hoveddelen av belønningsmidlene håndteres gjennom Bergensprogrammet. Økningen i omfang bidrar til at de økonomiske rammene for plan- og byggeprogrammet for 2016 er betydelig høyere enn tidligere forutsatt. I tillegg kommer at mye av tildelte belønningsmidler for 2015 i praksis vil måtte overføres til 2016, ettersom disse midlene ble tildelt sent inneværende år. Fordeling av midler for 2015 (se vedlegg 3) er gjort i samsvar med søknad vedtatt i komité for miljø og byutvikling 4.12. 2014 (sak 325/14) og forslag til tiltak i plan- og byggeprogrammet for 2016. Det er ikke utarbeidet detaljerte prognoser for overføring av belønningsmidler til 2016, men i utformingen av plan- og byggeprogrammet for 2016 er det fylkeskommunale finansieringsbidraget redusert noe på grunn av forventede overføringer av mindreforbruk belønningsmidler fra 2015.

Samlet sett legges det opp til et investeringsnivå på knapt 1 mrd kroner i 2016. Produksjonen er fordelt med 630 mill kroner til de store prosjektene (Bybanen og Ringveg vest, samt Hjellevestvegen) og 343 mill kroner til programområdene (miljø- og sentrumstiltak, gang- og sykkel, trafikksikkerhet, kollektiv, planlegging og kommunikasjon). Den totale produksjonen er betydelig lavere enn i 2015, noe som skyldes at de store prosjektene er i avslutningsfasen. Forventet produksjon på programområdene er derimot betydelig høyere enn i 2015.

Forslaget til plan- og byggeprogram innebærer at tiltak som fremmer klima- og miljøvennlig transport utgjør 80 % av investeringene i Bergensprogrammet i 2016.

Nærmere om plan- og byggeprogrammet

Tabell 1 Forslag til plan- og byggeprogram, hovedoversikt

Alle tall 1000 kr, 2016 kr.	Bevilgning HFK -midler	Bom- penger	Belønnings- midler	Andre eksterne midler	Til disp. i 2016*
Bybanen III		350 000			350 000
Bybanen IV		200 000			200 000
Ringveg vest II		60 000			60 000
Hjellestadvegen		20 000			20 000
Sum store prosjekt		630 000			630 000

	Bevilgning HFK-midler	Bom- penger	Belønnings midler	Andre eksterne midler	Til disp. i 2016*
Miljø- og sentrumstiltak	35 000		5 000		40 000
Gang- og sykkeltiltak	76 000		15 000	22 000	113 000
Trafikksikringstiltak	31 000				31 000
Kollektivtiltak	77 000		40 000		117 000
Planlegging	0		30 000		30 000
Kommunikasjon	3 000				3 000
Rv 580 Sandslikrysset	9 000				9 000
SUM programområder	231 000		90 000	22 000	343 000

SUM Bergensprogrammet	973 000
------------------------------	----------------

Foreslåtte investeringer i 2016, fordelt på finansieringskilder, er oppsummert i tabell 1 over.

De store prosjektene

Bybanen

Foreslått bevilgning på 350 mill kroner til byggetrinn 3 til Flesland gjelder videreføring og ferdigstilling av pågående arbeid. Store deler av prosjektet skal være ferdigstilt og klargjøres til drift sommeren 2016. Tidspunkt for åpning av trasé helt frem til Flesland terminal er avhengig av fremdriften til Avinors utbyggingsprosjekt på Flesland. For Bybanen byggetrinn 4 er det i byggeprogrammet foreslått 200 mill kroner til prosjektering.

Ringveg Vest

Foreslåtte midler på 60 mill kroner gjelder sluttoppgjør for byggetrinn 2 av Ringveg vest, samt nødvendig oppgradering av Lyderhorntunnelen for å sikre samspill med Knappetunnelen.

I tillegg foreslås midler til byggestart på Hjellestadvegen (20 mill kroner). Dette prosjektet er nå definert som strekningsvis prosjekt for å redusere belastningen på programområdene (trafikksikkerhet og gang- og sykkel).

Programområdene

Miljø- og sentrumstiltak

Det foreslås tiltak for totalt 40 millioner kroner til miljø- og sentrumstiltak neste år. Oppstart av tiltak i Kong Oscarsgate er det største og viktigste prosjektet innenfor dette programområdet. Opprustingen og fornyingen av gaten (fra Vetrilidsalmenningen til Nygaten) har som formål å heve de bymessige kvalitetene i gaten, blant annet gjennom å legge bedre til rette for myke trafikanter, redusere gjennomgangstrafikk og forbedre infrastrukturen. Prosjektet har en forventet totalkostnad på om lag 80 mill kroner og skal ferdigstilles i 2017. Kong Oscarsgate er del av traseen som skal benyttes til sykkel-VM i 2017, og prosjektgjennomføringen tilpasses dette.

Innenfor dette programområdet er det også satt av 3 mill kroner til mobilitetstiltak, hvor videreutvikling av samkjøringskonseptet er ett av flere aktuelle tiltak. Deltakelse fra Bergen vil eventuelt skje i samarbeid med Vegdirektoratet i et nasjonalt prosjekt for samkjøring. Det kan være aktuelt for Bergen å bidra med utredninger av teknologiske løsninger som muliggjør rabattordninger i bomringen for samkjørere.

Gang- og sykkeltiltak

Det er foreslått tiltak for totalt 113 mill kroner til gang- og sykkeltiltak i 2016. De største tiltakene med hensyn til produksjon i 2016 er:

Sykkelveg m/fortau i Salhusvegen (47 mill kroner):

Tiltaket vil gi et fullverdig tilbud for gående og syklende på en strekning på 1,5 km fra Åsamyrane til Ulsetstemma. Strekingen er en del av det definerte bydelsrutenettet for sykkel i Åsane, jf. vedtatt sykkelstrategi. Prosjektet har vært oppført med bevilgning i byggeprogrammet i 2014 og 2015, men er først nå klart til gjennomføring. Totalkostnadene for prosjektet er anslått til 116 mill kroner, hvorav private utbyggere bidrar med 45 mill kroner. Etter at prosjektet ble prioritert på byggeprogrammet for første gang i 2014 har det vokst betydelig i omfang, noe som blant annet skyldes at standarden er endret fra opprinnelig fortau med 3 meters bredde til sykkelveg med fortau med samlet bredde på 4,5 meter.

Ny gang- og sykkelbro på Nygårdstangen (37 mill kroner):

Ny bro er ferdig prosjektert og vil erstatte dagens midlertidige bro. Ny løsning vil være av stål, 6 meter bred og 60 meter lang, med anslått totalkostnad på 56 mill kroner. Det anses som viktig at broen realiseres så snart som mulig for å betjene trafikk til nylig etablert videregående skole og badeanlegg. Broen bør etableres før planlagt ny, tilstøtende helikopterplass realiseres. Det vil bli anvendt masser fra Rv-anlegget Svegatjønn- Rådal.

Gang- og sykkeltiltak i knutepunkt (10 mill kroner):

I tråd med kommuneplanens arealdel, satser Bergen kommune målrettet på knutepunktsutvikling, med særlig vekt på bybanestoppene. Områdeplaner følges konkret opp med utbyggingsavtaler med privat del-finansiering for å sikre realisering av offentlig infrastruktur. For Paradis startet i 2015 arbeid med prosjektering og grunnerverv for vegnett samt gang og sykkelveg m/bro over Nesttunveien og bybanen. I 2016 settes det av 10 mill. kr. til videreføring av denne satsingen.

Sykkelveg m/fortau langs Bjørgevegen (Straume-Sandeidet)

Etablering av 1,1 km fullverdig tilbud på strekning som er del av det definerte hovedrutenettet for sykkel i Bergen, jf. vedtatt sykkelstrategi. Tiltaket utgjør en viktig kopling mellom Fyllingsdalen og Laksevåg. Det er satt av 6 mill kroner i 2016 (primært til prosjektering), og prosjektet har en estimert totalkostnad på ca. 70 mill kroner (hvorav nærmere 12 mill kroner er finansiert av private utbyggere). Det vil bli anvendt steinmasser fra riksveganlegget E39 Svegatjønn-Rådal.

Det legges også opp til å gjennomføre andre viktige gang- og sykkeltiltak i 2016. På grunnlag av tidligere utarbeidede rapporter i regi av Bergen kommune, er det lagt opp til å starte prosjektering og bygging av gangveger til bybanen. Det er satt av 5 mill kroner i 2016.

Videre legges det opp til å gjennomføre en del mindre tiltak i sentrum som på kort sikt skal gjøre forholdene bedre for syklister. Dette gjelder blant annet tilrettelegging for sykling mot kjøreretningen i enveisregulerte gater og diverse mindre fremkommelighetstiltak.

I 2016 vil også opprusting av Strandgaten mellom Holbergsallmenningen og Tidemands gate bli gjennomført i regi av Graveklubben. Strekningen inngår i definert hovedrutenett for sykkel, jf. vedtatt sykkelstrategi, og dette tiltaket inkluderer etablering av sykkelfelt. Belønningsmidler er tenkt anvendt til finansiering av tiltaket, men dette får ikke utslag før i 2017. Prosjektet inngår derfor ikke i byggeprogrammet for 2016.

Trafikksikkerhetstiltak

Det er foreslått tiltak for totalt 31 mill kroner til trafikksikkerhet i 2016. Midlene innenfor dette programområdet er delt inn i tiltaksgrupper, der fotgjengersikring (12,7 mill kroner) og tiltak etter trafikksikkerhetsinspeksjoner (8,5 mill kroner) utgjør de største postene.

Det reelt sett største prosjektet innenfor trafikksikring i 2016, gjelder prosjektering og gjennomføring av undergang og ombygging av kryss til rundkjøring ved Kirkevoll skole. Dette er et omfattende prosjekt som har et foreløpig kostnadsanslag på 55-66 mill kroner. I forslag til plan- og byggeprogram vises prosjektet kun gjennom avsatte midler til prosjektering (1 mill kroner). Årsaken til dette er at det legges opp til at prosjektet E39 Svegatjønn-Rådal gjennomfører og forskutterer tiltaket. På denne måten vil tiltaket bli bygget allerede i 2016. Løsningen forutsetter refusjon av forskutterte kostnader fra Bergensprogrammet innen utgangen av 2021, og utgjør med det en binding av trafikksikkerhetsmidler i neste handlingsplanperiode.

Kollektivtiltak

Det foreslås tiltak for totalt 117 mill kroner til kollektivformål i 2016. De største kollektivprosjektene med hensyn til produksjon i 2016 er:

Kollektivfelt Fyllingsdalen (46 mill kroner):

Tiltaket gjelder etablering av 1 100 meter langt kollektivfelt på strekningen fra Allestadvegen til Skarphaugen. Prosjektet startet opp i 2015 og arbeidet vil pågå for fullt i 2016. Tiltaket vil gi økt attraktivitet både for kollektivtilbudet og for gående og syklende i området, og er en del av prosjekt for sammenhengende kollektivfelt gjennom Fyllingsdalen. Prosjektet har en anslått kostnadsramme på 120 mill kroner og sluttfinansieres i 2017.

Opprusting av holdeplasser (18 mill kroner):

Opprusting av holdeplasser langs stamlinjene har i flere år vært et satsingsområde. Arbeidet inkluderer blant annet nødvendig fysisk tilrettelegging for sanntidsinformasjon, og formålet med satsingen er å øke kvaliteten for de reisende, å redusere reisetid og styrke driftsforholdene for kollektivnettet.

Innfartsparkering Birkelandskiftet (5 mill kroner):

I forbindelse med Bybanens byggetrinn III til Flesland etableres det innfartsparkering ved den nye terminalen i Birkelandsskiftet. Det vil bli etablert totalt 280 plasser, fordelt på to etasjer. Prosjektet er kostnadsregnet til ca. 100 mill. kr, og skal stå ferdig til åpningen av Bybanen til Flesland. Arbeidet med innfartsparkeringen realiseres som en del av Bybanens byggetrinn III, og finansieres over programområde kollektiv i Bergensprogrammet. Tiltaket sluttfinansieres i 2016.

Sletten terminal (6 mill kroner):

Etablering av Sletten terminal vil muliggjøre et bedre tverrgående kollektivtilbud til Sletten/Landås og gi nye områder forbindelse med Bybanen. I tillegg vil terminalen fungere som endepunkt med gode fasiliteter for stamlinje 3 og busslinje over Wergeland vil kunne forlenges slik at den også gir tilbud til Sletten. Midler i 2016 er satt av til prosjektering, og eventuelt oppstart bygging. Fremdrift avhenger av ferdigstilling av reguleringsplan, som forventes sluttbehandlet tidlig i 2016.

Det vil også bli gjennomført tiltak for å bedre fremkommeligheten og sikre bedre drift av kollektivsystemet: Oppgradering av viktige holdeplasser i sentrum, etablering av snuplass på Øvre Kråkenes, utvidelse av Åsane terminal og etablering av kollektivfelt i Hesthaugveien. I tillegg skal det etableres et pilotprosjekt for aktiv signalprioritering av buss på Laksevåg for å styrke fremkommelighet og forutsigbarheten i kollektivtilbudet.

Planprogrammet

Det foreslås tiltak for 30 mill kroner til planlegging i 2016. I tillegg vil det bli overført 40 mill kroner fra tildelte belønningmidler i 2015. Den dominerende planoppgaven i 2016 er reguleringsplanen for Bybanen fra sentrum til Fyllingsdalen. I tillegg skal det utarbeides kommunedelplan for kollektivsystemet mot vest og planprogram for en bymiljøtunnel som skal avlaste Bergen sentrum.

For programområdene foreligger planforslag for gang- og sykkeltiltak langs Håkonshellavegen, Mildevegen, Carl Konows gate, Bjørgevegen del 2 og på Osbanen, samt planforslag for kollektivbyttepunkt ved Sletten senter. Det tas sikte på at disse kan sluttbehandles i 2016.

I tillegg pågår det arbeid med en rekke andre reguleringsplaner for gang- og sykkeltiltak, samt kollektivtiltak.

Planprogrammet finansierer også stillinger i de samarbeidende etatene til å drive arbeidet i Bergensprogrammet. I omtalen av planprogrammet vises det til at tilfredsstillende plansituasjon er av stor betydning for gjennomføringskraften i Bergensprogrammet.

Fagetatens vurderinger

Fagetaten viser til at planlagt produksjon i 2016 er stor, særlig innenfor programområdene, og peker på at dette stiller store krav til etatene som samarbeider om Bergensprogrammet. Dette gjelder både med hensyn til gjennomføring og planlegging av nye tiltak. Videre fremhever fagetaten at byggeprogrammet for 2016 viser at investeringene i Bergensprogrammet i stadig større grad dreies til å tilrettelegge for miljøvennlige transportformer, og at dette er et viktig bidrag til at Bergen kan oppfylle målsettinger om en mer klimavennlig byutvikling.

Byrådetts merknader

Byrådet slutter seg til det fremlagte plan- og byggeprogrammet, og er enig i fagetatens påpekning av den gledelige utviklingen ved at stadig større deler av investeringene handler om å tilrettelegge for miljø- og klimavennlige transportformer. Med bidrag fra belønningmidler har vi nå et byggeprogram der 80 % av midlene går til kollektiv og gang- og sykkeltiltak viser at satsingen i Bergen er fremtidsrettet. Dette er også helt nødvendig for å kunne nå målet om nullvekst i personbiltransporten i årene fremover.

Byrådet er tilfreds med at Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune i sommer fikk tilslutning til ny fireårig avtale om belønningmidler med staten. Byrådet registrerer fordelingen for 2015, jf. vedlegg 3 til saken, og ser at det må forventes at det meste av midlene vil bli overført og at produksjonen i hovedsak vil skje i 2016, jf. forslaget til plan- og byggeprogram.

Byrådet er tilfreds med gjennomføringskraften som vises på de store prosjektene, og vil fremheve betydningen av at Bybanen og Ringveg vest bygges ut i samsvar med plan og forutsetninger.

Med hensyn til programområdene, viser byrådet til at planlagt produksjon i 2016 er svært høy. Det er mange viktige og krevende tiltak som skal prosjekteres og bygges, og dette stiller store krav til gjennomføringsevnen i de samarbeidende etatene. Byrådet viser til at det er store og viktige prosjekt innenfor alle programområdene, og slutter seg til fagetatens betoning av opprustingen av Kong Oscars gate, ny gang- og sykkelbro på Nygårdstangen, kollektiv- og sykkelfelt langs Fyllingsdalsveien, trafikkisikring langs Hjeltestadveien og forsering av trafikkisikkerhetstiltaket ved Kirkevoll skole. I tillegg er byrådet tilfreds med at gang- og sykkeltiltaket i Bjørgeveien startes opp, jf. bystyrets merknad til plan- og byggeprogrammet for 2015 (sak 275-14) om realisering av tiltaket så raskt som mulig. Videre peker byrådet på betydningen av tre mindre tiltak som vil kunne ha stor betydning for byutviklingen og utviklingen av transportsystemet i Bergen.

Mobilitetstiltak: For å lykkes med de ambisiøse målene om nullvekst i personbiltransporten, må enkeltmennesker endre adferd. For å få til det er det nødvendig, men ikke tilstrekkelig, å bygge ut tilfredsstillende infrastruktur. I tillegg vil det være nødvendig å dele informasjon og kunnskap, samt på andre måter å gjøre det enklere for enkeltpersoner å ta de riktige valgene. Et eksempel på sistnevnte er å se på muligheter til økonomiske insentiver til samkjøring - derfor er byrådet positiv til videreutvikling av samkjøringsprosjektet i samarbeid med statlige myndigheter og andre byområder.

Gangforbindelser til Bybanen: Bybanen utgjør ryggraden i kollektivsystemet i Bergen, og det er viktig å legge til rette for at flest mulig ønsker å benytte Bybanen som transportmiddel. Bergen kommune har derfor kartlagt behov for aktuelle forbindelser til Bybanen langs hele traseen (etappe 1-3). Målet har vært å redusere avstand og øke tilgjengeligheten til forbindelsene fra bybanestoppene for omkringliggende boligområder og viktige målpunkt. Byrådet er tilfreds med at utbedringer av disse forbindelsene kan starte opp i 2016, og ser frem til at dette arbeidet fortsetter i årene fremover.

Gang- og sykkeltiltak i knutepunkt: Avsetninger i plan- og byggeprogrammet til gang- og sykkeltiltak i knutepunkt samsvarer med og understøtter Bergen kommunes gjeldende arealpolitikk. For å sikre effektiv realisering av områdeplaner med fokus på fortetting og knutepunktsutvikling, er det av stor betydning at det offentlige kan bidra med midler i forhandlinger om utbyggingsavtaler med private utbyggere. En slik tilnærming gir også samfunnsøkonomisk gunstige løsninger ved at private utbyggere delfinansierer offentlig infrastruktur. Byrådet er tilfreds med at det settes av midler til knutepunktsutvikling i Bergensprogrammet, og ser frem til at dette videreføres og styrkes i årene fremover.

I tillegg til fokus på gjennomføring av viktige prosjekter i 2016, viser byrådet til at det er avgjørende å sette av tilstrekkelige ressurser til å se fremover. Det er etter byrådets vurdering gode grunner til at planleggingskapasiteten bør økes gjennom 2016, jf. omtale i planprogrammet om at behov for økt bruk av planleggingsressurser skal vurderes fortløpende. Særlig innenfor kollektiv og gang- og sykkel er det store behov for tiltak i årene fremover, noe som fordrer tilstrekkelig ressursbruk for å finne de gode planløsningene til riktig tid. Dette vil bli særlig viktig i 2016 og 2017, ettersom en revisjon av finansieringsgrunnlag og investeringsportefølje for Bergensprogrammet vil skje når finansiering av Bybanen byggetrinn 4 tas opp til behandling. I forbindelse med forestående forhandlinger med staten om en mulig bymiljøavtale er det nødvendig å være klar og tydelig på behovene og planene for den videre utviklingen av transportsystemet i Bergen.

Begrunnelse for fremleggelse for bystyret:

Saken legges fram for bystyret, jfr. bystyresak 183/10 og 217/09. Hordaland fylkesting vedtar handlingsprogram og årlige budsjett for fylkesvegnettet der Bergensprogrammet inngår.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bystyret anbefaler at fylkestinget fatter vedtak i tråd med anbefalt forslag til Plan- og byggeprogram 2016.

Dato: 20. oktober 2015

Dette dokumentet er godkjent elektronisk.

Martin Smith-Sivertsen
byrådsleder

Henning Warloe
byråd for byutvikling, klima og miljø

Vedlegg:

Fagnotat datert 7. oktober

Plan- og byggeprogram 2016

Fordeling belønningsmidler 2015

BERGEN KOMMUNE

Byutvikling, klima og miljø/Etat for plan og geodata

Fagnotat

Saksnr.: 200001704-576
Emnekode: ESARK-510
Saksbeh: RHER

Til: Seksjon byutvikling

Kopi til:

Fra: Etat for plan og geodata

Dato: 7. oktober 2015

Bergensprogrammet. Plan- og byggeprogram 2016. Fagnotat

Hva saken gjelder:

Vedlagt ligger forslag til plan- og byggeprogram for 2016. Hovedprioriteringene i finansierings- og utbyggingsplan for Bergensprogrammet er vedtatt av Stortinget. Med grunnlag i disse prioriteringene, er det fylkeskommunen ved fylkestinget som endelig fastsetter årlig budsjett for Bergensprogrammet, gjennom behandling av plan- og byggeprogrammet. Bergen bystyre gir sin høringsuttale til Hordaland fylkesting.

Plan- og byggeprogram for 2016 viser forslag til fordeling av midler på plan- og byggeprosjekter i 2016, og samsvarer med gjeldende handlingsprogram for Bergensprogrammet (2014-2017). Forslaget er også i samsvar med forutsetningene i St.prp.nr. 143 S (2012-2013) Utviding og finansiering av Bergensprogrammet med tredje etappe av Bybanen m.m., og Prop. 117 S (2014-2015) «Nokre saker om luftfart, veg og jernbane» som åpnet for prosjektering av Bybanens fjerde byggetrinn.

Grunnlaget for plan-, bygge- og handlingsprogram kommer fra styringsgruppen i Bergensprogrammet, samt politiske føringer i Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune. I tillegg kommer sentrale føringer på støytiltak etter Forurensingsloven.

Plan – og byggeprogrammet følger i all hovedsak opp handlingsplaner for det enkelte programområde.

Etter at byggeprogrammet for 2015 ble lagt frem, er det innvilget flere belønningsmiddelsøknader. Det betyr at den økonomiske rammen er noe romsligere enn vi kunne se den gangen.

Til sammen legges det opp til å investere for knapt 1 mrd kroner i 2016. Bybanen, etappe 3 til Flesland, er det klart største prosjektet, sammen med slutføring av Ringveg vest etappe 2.

Det er satt av vel 340 millioner kroner til programområdene (sekkepostene). I 2015 hadde programområdene om lag 270 millioner kroner til disposisjon, slik at det er en klar økning i aktiviteten. De største planprosjektene er reguleringsplan for Bybanens etappe 4 til

Fyllingsdalen, kommunedelplan for kollektivsystemet mot vest, og planlegging av en bymiljøttunnel i Bergen sentrum.

Med dette byggeprogrammet blir om lag 80 % av midlene benyttet for å tilrettelegge for klima- og miljøvennlig transport.

Anbefalt forslag fra Etat for plan og geodata

Plan- og byggeprogram for 2016 tas til orientering

Etat for plan og geodata

Mette Svanes
Byplansjef

Rune Herdlevær
Fagsjef

Vedlegg:

Plan- og byggeprogram 2016. Dok nr 578

Saksutredning:

Den totale rammen for neste års byggeprogram er på 973 millioner kroner, fordelt med 630 millioner til de store prosjektene, og 343 millioner til programområdene (sekkepostene). Investeringsnivået er en del lavere enn i 2015, noe som først og fremst har sammenheng med at de store prosjektene er i avslutningsfasen. Innsatsen på programområdene er betydelig høyere enn i 2015.

De store prosjektene

I byggeprogrammet for 2016 er det satt av 630 millioner kroner til de store prosjektene, i hovedsak bybanen etappe 3 og ringveg vest etappe 2. For å redusere belastningen på sekkepostene for gang-/sykkel og trafikksikkerhet, har en valgt å sette Hjellestadvegen opp blant de store prosjektene.

Det er avsatt 350 millioner kroner til tredje etappe av bybanen. Deler av etappen åpnes i 2016. Til videre prosjektering av fjerde byggetrinn for bybanen er det satt av 200 millioner kroner i 2016.

Ringveg vest, byggetrinn to, ferdigstilles i 2015. I byggeprogrammet for neste år er det satt av 60 millioner kroner til sluttoppgjør, og til oppgradering av Lyderhorntunnelen slik at det blir elektronisk samkjøring mellom de to tunnelene.

Den økonomiske rammen for programområdene (sekkepostene)

Som utgangspunkt ligger vedtatt handlingsprogram for Bergensprogrammet (2014-2017), som summerer den samlede rammen for programområdene i 2016 til 276 millioner (2016 kroner).

Belønningsmidler

Gjennom søknader om belønningsmidler fra Staten, har vi fått en betydelig økning i midler til disposisjon gjennom Bergensprogrammet. I tillegg til den fireårige avtalen for perioden 2015-2018, fikk vi i mai 2015 innvilget søknad om vel 11 millioner kroner til ekstra sykkelsatsing. Den nye fireårige avtalen ble signert i august 2015. Fordeling av de tildelte midler for 2015 er vist i tabellen under. Fordelingen er i tråd med søknaden.

Belønningsmidler (2015-2018) (tall i 1000 kroner)	
Programområde	Fordeling i 2015
Kollektiv	45 000
Gang-/sykkel	7 000
Planmidler	40 000
Miljøtiltak	2 000
SUM	94 000

Siden avtalen ble signert sent, og midlene p.t. ikke er gjort tilgjengelige, blir en betydelig andel av belønningsmidlene for 2015 blir overført til 2016. Hvor mye dette utgjør, vet en ikke før regnskapsåret for 2015 avsluttes i januar neste år. I første omgang har en derfor valgt å holde disse midlene utenom i oppsettene her.

For 2016 er det gitt tilslutning på 140 mill. kr. Av disse fordeles 90 millioner på investeringstiltak, i samsvar med belønningsmiddelsøknaden. De resterende 50 millionene går til utvikling og styrking av kollektivtilbudet, og håndteres i regi av Skyss. Dette er også redegjort for i søknaden.

Tabellen under viser fordelingen av belønningsmidlene på investeringstiltak i 2016:

Belønningsmidler (2015-2018) (tall i 1000 kroner)	
Programområde	Foreslått beløp 2016
Kollektiv	40 000
Gang-/sykkel	15 000
Planmidler	30 000
Miljø og sentrumstiltak	5 000
Sum totalt	90 000

Forholdet til andre midler

I 2016 er det lagt til grunn bidrag fra eksterne på 22 millioner kroner, til gang-/sykkelvegtiltak i Salhusvegen. Bidraget kommer delvis fra BKK, og delvis fra utbygger i området.

Oppsummert rammer programområdene

Bergen trenger midler til samferdselstiltak, og belønningsmidler gir et godt finansielt tilskudd de neste årene. En utfordring er likevel at det blir stilt mye midler til disposisjon, uten at det nødvendigvis finnes gode tiltak, klare for gjennomføring. "Mindreforbruk" overføres til det påfølgende år og kan raskt utgjøre en stor sum. For eksempel ligger tiltaket Fyllingsdalen byggetrinn II med ny terminal, kollektivfelt og sykkelveg med fortau til ca 130 mill. som grunnlag for tallene i den innvilgede belønningssøknaden. Bybanen mot Fyllingsdalen kommer tidligere i tid enn forespeilet og medfører mest sannsynlig at bare deler av disse tiltakene kan/ bør realiseres, for å unngå riving etter kort tid. Hvor mye dette "frigir" av midler er ukjent, men kan fort utgjøre en relativt stor sum.

Med et stort omfang av belønningsmidler, ser en at det kan bli utfordrende å investere alle tilgjengelige midler i 2016. Det foreslås derfor å redusere den fylkeskommunale rammen med 45 millioner kroner for neste år. Siden det ser ut til å bli overført et betydelig beløp til planlegging fra 2015, kanskje så mye som 40 millioner kroner, tas denne reduksjonen på planbudsjettet i 2016.

For å være i stand til å omsette de høye økonomiske rammene i årene som kommer vil det være behov for tiltak med noe størrelse som kan gå over tid. Det anbefales derfor å følge opp handlingsprogrammet med oppstart av:

- Gs-bro på Nygårdstangen
- Kong Oscarsgate
- Gang- og sykkeltiltak langs Bjørgeveien

I tillegg forventer en planvedtak for Sletten terminal i løpet av høsten 2015/våren 2016 – med prosjektering/ oppstart i 2016/17. Rask avklaring av terminalområde for bybanen ved Oasen er nødvendig for å kunne realisere så mye som mulig av Fyllingsdalen del II (vedtatt reguleringsplan foreligger).

Videre anbefales det å betale ned innfartsparkeringshuset ved Birkelandskrysset med eventuelt mindreforbruk på programområdene i 2015, slik at en korter ned tiden der det binder midler til andre kollektivtiltak.

Den økonomiske rammen for programområdene i 2016, ser dermed slik ut (2016-kroner):

	1000 kroner
Økonomisk ramme fra handlingsprogrammet 2014-2017	276 000
Redusert ramme planposten	-45 000
Belønningsmidler 2016	90 000
Eksterne midler	22 000
Sum	343 000

I tillegg kommer da overførte belønningsmidler fra 2015

De enkelte programområdene

Miljø- og sentrumstiltak

Oppføringene under miljø- og sentrumstiltak er i samsvar med vedtatte Handlingsprogram for Bergensprogrammet 2014- 2017.

Det er ført opp tre millioner til støytiltak. Disse midlene skal gå til investering i lovpålagte tiltak etter forurensningsloven.

Videre er det ført opp 32 mill. til opprusting av Kong Oscarsgate. Sykkel VM skal ha sin trase i Kong Oscarsgate, og det er god dialog og samkjøring mellom prosjektet, Sykkel VM og VA-etaten etc. Det legges til grunn at tiltaket kan være realisert tilfredsstillende i forbindelse med VM arrangementet.

Til sist er det ført inn 5 mill. kr. i belønningsmidler til miljøtiltak. Av dette settes 2 mill. av til å bedre infrastrukturen for trolleybusser, og 3 mill. foreslås til mobilitetstiltak. Formålet med mobilitetstiltak er å endre reisevaner, og bidra til mer bærekraftige transportvaner. En måte å gjøre dette på kan være å legge til rette for mer samkjøring – tiltak for å få fraktet flere mennesker med personbil uten å øke antallet kjøretøy. Statens vegvesen Vegdirektoratet er i ferd med å opprette et nasjonalt prosjekt for samkjøring, og det er signalisert ønske om deltakelse og bidrag fra flere byer/regioner. I Bergen har det allerede vært gjennomført et flerårig prøveprosjekt, som blant annet har gitt mye kompetanse om hva som skal til for å videreutvikle konseptet. En viktig erfaring er behovet for økonomiske insentiver, noe som blant annet kan være mulig gjennom å innføre rabattordninger i bomringen. Et slikt tema reiser både teknologiske og regulatoriske spørsmål som krever videre utredning, og denne posten gir mulighet til å delta i et slikt nasjonalt prosjekt i tillegg til lokale aktiviteter som aksjoner, rådgivning, etc.

Gang- og sykkelprosjekter

113 millioner kroner skal investeres i gang-/sykkeltiltak i 2016. Dette inkluderer et bidrag på 22 millioner fra private.

I 2016 ferdigstilles sykkelveg med fortau fra Allestadvegen til Skarphaugen som kom i gang for fullt i 2015. (Finansieringen av sykkelandelen i tiltaket kommer som del av sluttoppgjøret i prosjektet i 2017).

De tyngste tiltakene med finansiering i 2016 er ny gang- og sykkelbro på Nygårdstangen, som finansieres med 37 millioner, og etablering av sykkelveg med fortau langs Salhusveien, fra Åsamyrane til Ulsetstemma, med 47 millioner. Videre er det ført opp 6 millioner til prosjektering av sykkelveg med fortau langs Bjørgeveien fra Straume til Sandeide. Dette tiltaket ble skjøvet ut i tid ved utarbeidelse av plan og byggeprogram for 2015, men tas inn i 2016 som følge av bedre økonomiske vilkår de kommende årene. Det er ønskelig at prosjektet starter så snart som mulig.

I tillegg er det satt av 5 millioner til diverse sykkeltiltak, blant annet rettet mot tiltak i Bergen sentrum. Midlene er tiltenkt prosjektet "sykling mot enveiskjørte gater", fremkommelighetstiltak, etc. Det vil være viktig at etatene er oppmerksomme på disse tiltakene og at prosjektene følges tett for å sikre realisering. Det er også ført opp 5 millioner til etablering av gangveger til bybanestoppene, i tråd med spesifiseringene i belønningsmiddelsøknaden.

"Graveklubben" skal i 2016 grave opp Strandgaten, mellom Holbergsallmenningen til Tolbodallmenningen. I den forbindelse blir gaten opprustet med et bedre tilbud for gående og syklende. Bergensprogrammet bidrar med finansieringen, men dette får ikke utslag før i 2017.

Trafikksikring

Det skal investeres for 31 millioner kroner i trafikksikkerhetstiltak i 2016. Den største posten er fotgjengersikring med 12,7 millioner kroner. Det er satt av 8,5 millioner til tiltak som følge av trafikksikkerhetsinspeksjoner, og det skal gjennomføres en rekke tiltak for å utbedre ulykkespunkt (3,2 millioner). Det skal videre investeres 3,3 millioner til etablering/oppgradering av belysning og det settes av 1,8 millioner til diverse mindre tiltak som det kan være prekært behov for i løpet av året.

Under posten Trafikksikring, er det satt av 1 mill til trafikksikring av krysset Fanavegen/Krokeidevegen, ved Kirkevoll skole. Bystyret vedtok reguleringsplanen i juni 2015, med sikte på at tiltaket skulle gjennomføres så snart som mulig. Bystyret la vekt på at det måtte jobbes med en løsning, slik at tiltaket kan gjennomføres av prosjektet E39 Svegatjørn – Rådal og også forskotteres av dette prosjektet.

Tiltaket er ikke fullfinansiert i denne handlingsplanperioden. En forskottering medfører relativt store bindinger på kommende års budsjetter for trafikksikring. Den totale kostnaden for tiltaket er ikke avklart, men de siste anslagene tilsier en kostnad på mellom 55 og 66 millioner kroner. Forskottering fra E39 prosjektet, betyr tilbakebetaling innen 31.12.2021, dvs når regnskapene for prosjektet avsluttes.

Kollektivtiltak

117 millioner kroner skal brukes på kollektivtiltak i 2016. Den største enkeltposten under kollektivposten er også i 2016 kollektivfeltet i Fyllingsdalen fra Allestadveien til Skarphaugen, som vil ferdigstilles årsskiftet 2016/ 2017.

Under terminaler, knutepunkt og holdeplasser på stamlinjene er det satt av 18 mill.kr til opprusting av holdeplasser, som er et pågående satsingsområde, og som fortsetter neste år. En tar også sikte på å realisere snuplass for buss på Øvre Kråkenes i 2016. Det er et mål å starte arbeidene med etablering av ny terminal på Sletten og å bedre kapasiteten ved Åsane terminal.

Under posten fremkommelighetstiltak, er det ført opp 5 millioner til etablering av kollektivfelt langs Hesthaugveien. Det vil bli satset for å realisere pilotprosjekt for å etablere en god praksis for aktiv signalprioritering for buss. Samtidig er det lagt inn relativt godt slingringsmonn til realisering av generelle tiltak for å bedre fremkommeligheten for bussene i tråd med strekningsvise utgreiinger og i form av midler til diverse kollektivtiltak.

Nødvendige oppgraderinger på Bybanens byggetrinn I og II finansieres også med kollektivmidler i 2016.

Planprogrammet

Det er store planoppgaver etatene står ovenfor i Bergensprogrammet. Reguleringsplan for Bybanen fra sentrum til Fyllingsdalen, er den største planoppgaven i 2016. Dette er et

planarbeid som tar betydelige ressurser. Samtidig skal det utarbeides kommunedelplan for kollektivsystemet mot vest, og det lages nå planprogram for en Bymiljøtunnel som skal avlaste Bergen sentrum.

I forslag til plan og byggeprogram for 2016 er det, inkludert belønningsmidler for 2016, satt av 30 mill.kr. (etter reduksjon på 45 millioner som nevnt over). I tillegg kommer overførte belønningsmidler for 2015, som kan utgjøre et betydelig beløp.

For programområdene foreligger det nå planforslag for gang- og sykkeltilrettelegging langs Håkonshellavegen, Mildevegen, Carl Konows gate, Bjørgevegen del 2 og på Osbanen, samt planforslag for kollektivbyttepunkt ved Sletten senter. Det tas sikte på at disse kan sluttbehandles i 2016.

I tillegg jobbes det med reguleringsplaner for

- gang-/sykkel langs Storetveitvegen, fra Paradis til Wergeland
- sykkel og kollektivfelt i Natlandsveien
- gang- og sykkel langs Eidsvågveien
- separering av gående og syklende langs Vossebanen fra Nesttun til Fjøsanger
- Gang- og sykkeltilbud langs Garnesvegen
- Ny reguleringsplass for busser på Nesttun
- Tiltak for å fremme kollektiv og sykkel i Åsane
- Kollektivfelt og sykkeltilbud fra Oasen til Løvestakktunnelen

Innenfor programområdene er det også en post for kommunikasjon, som blant annet dekker kommunikasjons- og mobilitetsressurser, den årlige mobilitetsuken, diverse publikasjoner, grafiske tjenester og drift av nettstedet Bergensprogrammet.no

Fagetatens vurdering

Plan og byggeprogrammet for 2016 tar sikte på å produsere for om lag en milliard. Dette stiller store krav til etatene som samarbeider om programmet, både med gjennomføring og planlegging av nye tiltak.

Gjennom årene har vi sett at investeringene i større grad dreies til å tilrettelegge for miljøvennlige transportformer. I dette byggeprogrammet går 80 % av midlene til dette, og bidrar sterkt til at Bergen skal oppfylle nasjonale, regionale og lokale målsetninger om en mer klimavennlig byutvikling.

Det store prosjektet neste år er ferdigstillelse av Bybanen fra Lagunen til Birkelandskrysset, og nytt verksted/depot på Kokstad. Slutføring av etappen, til flyplassen, vil først skje i 2017 når Avinor er klar med sitt nye terminalbygg.

Innsatsen på programområdene øker med over 20 % i forhold til i 2015 (i forhold til 2015 omregnet til 2016-kroner). Det er en stor vekst, og flere viktige prosjekter startes opp og/eller ferdigstilles. Fagetaten vil særlig vise til oppstart av ombyggingen av Kong Oscars gate. Dette er et særlig spennende prosjekt, som gir helt en helt ny gate som også vil gi en ny bruk av gaten.

I tillegg mener fagetaten det er verdt å nevne den nye broen på Nygårdstangen ved ADO-arena, sykkel- og kollektivfelt langs Fyllingsdalsveien, og trafikksikring langs Hjellevadvegen med tiltak for gående og syklende.

Fagetaten vil dessuten peke på forsering av trafikksikringsprosjektet ved Kirkevoll skole. Tiltaket var tidligere tenkt gjennomført mot slutten av handlingsplanperioden, men det er ønskelig at det startes opp og utføres i 2016, i forbindelse med den store massetransporten fra prosjektet E39 Svegatjørn-Rådal. Tiltaket har en kostnadsramme på mellom 55 og 66

millioner kroner, og forskotteres av E39-prosjektet. Forskottingen må tilbakeføres til E39-prosjektet innen utløpet av 2021.

Saksnr: 200001704-579
 Saksbehandler: OHST
 Delarkiv: ESARK-510

Vedlegg 3 Fordeling av belønningsmidler 2015 – investeringsmidler

Samlet tildeling belønningsmidler 2015 var 184 mill kroner. 90 mill kroner går til å styrke driften av kollektivtransporten og håndteres av Hordaland fylkeskommune v/Skyss. Resterende 94 mill kroner håndteres gjennom plan- og byggeprogrammet i Bergensprogrammet.

Programområde	Tiltak	Beløp
Belønningsmidler 2015		
Kollektiv	Innfartsparkering Birkelandskiftet	20 000
	Kollektivfelt Fyllingsdalen, Allestadveien-Skarphaugen	18 000
	Aktiv signalprioritering for buss	1 000
	Tiltak etter strekningsvise utgreiinger stamlinjene	1 000
	Sum	40 000
Gang- og sykkel	Nygårdstangen, gang og sykkelbro	3 000
	Bjørgeveien, Sykkelveg med fortau, Straume- Sandeide	1 000
	Oppfølging sykkelbyavtalen	1 000
	Gangveier til bybanestoppa	2 000
	Sum	7 000
Planmidler	Planlegging av Bybanen	40 000
	Sum	40 000
Miljøtiltak	Grønt energipunkt Danmarks plass	1 500
	Infrastruktur for trolleybuss	500
	Sum	2 000
Belønningsmidler (ekstra belønningsmidler 2015)		
Kollektiv	Hesthaugveien, kollektivfelt	5 000
	Sum	5 000
	Sum totalt	94 000

*****
 *****
 *****
 *****

*Ikke skriv eller endre det som står
 på de 4 linjene.
 Elektronisk godkjenning
 flettes inn her*

*****
 *****
 *****
 *****